

Az Európai Bírói Egyesület közleménye a magyar bírák helyzetéről

A háttér

1.

2025. február 22-én „Demonstráció az igazságszolgáltatás függetlenségéért” címmel a Magyar Bírói Egyesület (MABIE) által szervezett tüntetésre került sor Budapesten. Több ezren tiltakoztak a kormány igazságszolgáltatást érintő jogszabály-módosítási tervei ellen. A tüntetésen felszólaltak többek között a Nemzetközi Bírói Egyesület (IAJ) és az Európai Bírói Egyesület (EAJ) elnökei.

2.

Az EAJ 2025. május 9-én Jerevánban tartott plenáris ülésén a MABIE képviselői beszámoltak a tüntetés óta bekövetkezett további fejleményekről.

3.

A politikusok és a média által a MABIE és általában a bírák ellen irányuló támadások felerősödtek. A tüntetés szervezőit rágalmazták és valótlanul azzal vádolták, hogy külföldről finanszírozták az eseményt. Súlyos támadások érték egyes bírakat, akik olyan bírósági döntéseket hoztak, amelyek nem feleltek meg a kormány elvárásainak. Az ilyen támadások nemcsak a döntést bírálták, hanem az érintett bíró elleni személyes támadásokat is felhoztak.

4.

Míg Magyarországon az általános nyugdíjkorhatár 65 év, a vonatkozó jogszabály módosítása lehetővé teszi, hogy a bírák és ügyészek 70 éves korukig dolgozhassanak. Azoknak a bírácoknak azonban, akik 65 éves koruk után is hivatalban kívánnak maradni, pszichológiai tesztet kell teljesíteniük, az adott bíróság elnöke által végzett teljesítményértékelésen a két lehető legmagasabb osztályzat egyikét kell kapniuk, és 65 éves koruk után csak akkor folytathatják a munkát, ha a bíróság munkaterhelése és költségvetése miatt ez szükséges. Az ügyészek ezzel szemben feltétel nélkül folytathatják munkájukat.

5.

Olyan szabályok kerülnek bevezetésre, amelyek előírják, hogy az eljárási törvényekben előírt határidők (például a határozatok kibocsátásának határideje) legkisebb megsértése esetén is kártérítést kell fizetni az ügyfeleknek. Ez komoly nyomás alá helyezi a bírakat.

6.

Végezetül meg kell jegyezni, hogy a kormány egyetlen alkalommal sem konzultált a bírakkal vagy a Magyar Bírói Egyesülettel az igazságszolgáltatást érintő jogszabályváltoztatási szándékairól.

Értékelés

7.

Az EAJ úgy véli, hogy a kormánynak ez a megközelítése sérti a nemzetközi és európai normákat az alábbiak szerint:

- (i) Bár a bíróságok és döntéseik objektív kritikája természetesen megengedett, a végrehajtó és törvényhozó hatalomnak kerülnie kell az olyan kritikát, amely aláássa az igazságszolgáltatás függetlenségét vagy az igazságszolgáltatásba vetett közbizalmat.¹
- (ii) A bírák által az ügyek eldöntése érdekében végzett jogértelmezés, tényértékelés vagy bizonyítékmérlegelés nem vonhat maga után polgári jogi vagy fegyelmi felelősséget, kivéve a rosszhiszeműség és súlyos gondatlanság eseteit.²
- (iii) A bírói függetlenségbe való beavatkozást jelenti a bírói hivatás további gyakorlását az általános nyugdíjkorhatár elérése után pszichológiai teszthez és/vagy a bíróság elnöke által végzett értékeléshez kötni.
- (iv) A jogszabályban előírt határidők hozzájárulhatnak az eljárás hatékonyságához. Ezeket azonban úgy kell megállapítani, hogy a rendelkezésre álló erőforrások és a meglévő eljárási szabályok mellett reálisan betarthatók legyenek. Ha ez nem így van, a bíróságoknak általuk nem befolyásolható körülményekért kell felelősséget vállalniuk, így csökken az igazságszolgáltatásba vetett bizalom. Az, hogy a peres eljárásban részt vevő feleknek még a kisebb késedelmekért is kártérítést fizesse, kontraproduktív, és nem általános gyakorlat egyetlen más országban sem. Ezzel akár vissza is lehet élni, mivel a feleket arra ösztönzi, hogy késedelmeket okozzanak.
- (v) Az európai normák megkövetelik, hogy a bírói karral és a bírói egyesületekkel konzultálni kell minden olyan esetben, amikor az igazságszolgáltatást érintő törvényjavaslatokat dolgoznak ki (különösen a bírák jogállására, jogaira és kötelezettségeire, a bíróságok szervezetére és a bírák által kötelezően alkalmazandó eljárási szabályokra vonatkozó törvényjavaslatok esetén)^{3 4 5}

8.

Az EAJ ezért úgy véli, hogy a magyar igazságszolgáltatással kapcsolatos fejlemények, amelyekről értesült, egyértelmű visszalépést jelentenek az igazságszolgáltatás függetlenségének és a magyarországi jogállamiságnak a fejlődésében. Az EAJ ismételten sürgeti a magyar hatóságokat, hogy a vizsgálják felül a fent említett ügyeket, és kötelezzék el magukat az európai normák betartása mellett.

¹ A Miniszteri Bizottság CM (2010)12. számú ajánlása a bírákról: függetlenség, hatékonyság és felelősség, (18) bekezdés

² ibid (66) bekezdés

³ CM/Rec(2007)14 ajánlás az európai nem kormányzati szervezetek jogállásáról, preambulum, (2) bekezdés, (37), (77) bekezdés.

⁴ Az Európai Bírák Konzultatív Tanácsa(2015) 18. számú véleménye az igazságszolgáltatás helyzetéről és a többi hatalmi ághoz való viszonyáról a modern demokráciában, (32) bekezdés

⁵ CM/Rec(2007)14 ajánlás az európai nem kormányzati szervezetek jogállásáról, (77) bekezdés